

Statistiske Strejflys over sydslesvigske Landbrug.

Ved Mads Iversen.

Der foreligger for Aarene forud for den nu afsluttede Verdenskrig en Række statistiske Oplysninger om Landbruget indenfor de enkelte tyske Kredse (Amter), offentliggjort af Statistisches Reichsamts, Berlin. Ved Hjælp af dette Materiale søges der i det følgende kastet nogle Strejflys over det sydslesvigske Landbrug.

Omraadet „Sydslesvig“ har vel aldrig været noget skarpt afgrænset Omraade. Hvis man regner med den nuværende dansk-tyske Grænse som Nordgrænse og Ejderen samt Kielerkanalen fra Søerne Øst for Rendsborg til Holtenau som Sydgrænse, fremkommer der et Areal paa ca. 5 130 km², hvilket er en Trediedel mere end de nuværende sønderjydske Amter, der har et Areal paa 3 882 km². Befolkningen i disse Omraader udgjorde i 1939 henholdsvis ca. 370 000 og 188 000. I nævnte Tal for Sydslesvig er de ca. 250 km² med ca. 26 000 Indbyggere af Rendsborg Kreds, der ligger Nord for Ejderen, medindbefattet. Dette Delomraade maa der imidlertid paa Grund af manglende Oplysninger ses bort fra ved den følgende Oversigt. Denne omfatter ej heller Flensborg Bykreds (hjemmehørende Befolkning i 1939: 70 871, Areal: ca. 50 km²), der jo ikke frembyder nogen større Interesse ud fra et landbrugsstatistisk Synspunkt.

Der indgaar saaledes i Oversigten Flensborg Landkreds med Byen Lyksborg (44 674 Indbyggere i 1939 og ca. 980 km² Areal), Slesvig Kreds med Byerne Slesvig, Arnæs, Kappel og Frederikstad (77 595 og ca. 1 058 km²), Egernfjord med Byen af samme Navn (42 795 og ca. 784 km²), Ejdersted med Byerne Garding og Tønning (15 136 og 305 km²), Husum med Byerne Husum og

Andre Høstarealer:

Frø	68	44	104	1	51	19	287	1 300
Grønsager paa Friland	41	60	147	39	130	77	494	172
Hamp	62	41	48	1	16	8	176	}
Hør	1	—	—	—	—	—	1	
Andre Høstafgrøder	94	11	675	84	245	46	1 155	
Tils. Andre Høstarealer	266	156	974	125	442	150	2 113	1 573

Brakarealer

171

77

540

37

58

92

975

955

Grønfoder- og Græsarealer:

Grønfoder og Græs i Omdriften:								
Grønfoder	567	280	797	10	57	191	1 902	371
Lucerne	27	33	26	—	7	14	107	653
Kløver- og Græsmark	21 795	17 363	11 243	151	7 378	14 502	72 432	88 073
Udenfor Omdriften:								
Udlagt til var. Græs	10 025	17 915	11 971	21 535	30 511	19 338	111 295	43 629
Engarealer	7 715	15 093	4 632	2 403	14 190	12 439	56 472	29 229
Tils. Grønfoder- og Græsarealer ..	40 129	50 684	28 669	24 099	52 143	46 484	242 208	161 955

Ialt Landbrugsareal	76 633	85 336	60 705	27 703	74 262	65 973	390 612	321 577
---------------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	---------	---------

Udenfor Landbrugsarealet:

Bebygget Grund og Gaardsplads ..	1 297	1 554	1 079	349	952	960	6 191	3 927
Private Haver	1 172	1 312	1 108	304	507	699	5 102	6 197
Frugthaver, Planteskoler	92	59	54	10	18	11	244	846
Skove og Plantager	5 303	4 268	5 698	138	1 954	3 163	20 524	18 023
Moser til Tørveskær	1 333	3 293	1 316	22	1 265	908	8 137	6 933
Veje og Jernbaner	2 327	3 146	1 673	1 072	2 407	3 096	13 721	8 783
Heder og Lyngbakker m. v.	1 774	2 147	1 539	318	2 195	8 306	16 279	9 491
Kirkegaarde, Oplagspladser m. v.	162	572	232	25	150	403	1 544	5 578
Vandarealer	7 904	4 119	5 033	523	1 483	1 674	20 736	3 925

Tils. udenfor Landbrugsarealet ...	21 364	20 470	17 732	2 761	10 931	19 220	92 478	63 703
Totalareal	97 997	105 806	78 437	30 464	85 193	85 193	483 090	385 280

Bredsted (47 476 og 852 km²) og Syd-Tønder med Byerne Vesterland og Vyk paa Øen Før (46 267 og 852 km²). De to sidstnævnte Kredse er saaledes praktisk talt af samme Størrelse. Ialt havde de seks nævnte Landkredse i 1939 en Befolkning paa ca. 274 000, og deres samlede Areal androg 4 831 km² eller 25 pCt. mere end de fire nordslesvigske Amters.

Medens Kredsene Flensborg og Slesvig omfatter baade frugtbare, lerblandet Muld i Øst og sandede, til Dels meget magre, Jorder mod Vest, og Kredsene Syd-Tønder og Husum dels har Marskjord, dels meget lette Jorder, har Ejdersted Kreds med sine Marskjorder og Egernfjord Kreds med sin lerblandede Muld som Helhed mere ensartede Jordbundsforhold. Slesvig Kreds strækker sig i Retning N.Ø./S.V. næsten igennem hele Landsdelen fra Slimunde til Byen Frederiksstad, hvor Trene og Ejder mødes ved Marskens Østrand. Af Tabel 1, der for Aaret 1938 viser Totalarealets Benyttelse, fremgaar iøvrigt Forskellene mellem de enkelte Kredse.

De tre Kredse mod Østersøen adskiller sig skarpt fra de tre Kredse mod Marsk og Vadehav. Dette fremgaar ikke saa meget af Totalarealets Fordeling, hvor f. Eks. Ejdersted Kreds staar med et landbrugsmæssigt benyttet Areal paa 91 pCt., men mere af selve Landbrugsarealets procentvise Fordeling (Tabel 2). Denne viser nemlig, at Arealet i Omdriften for Ejdersted, Husum og Syd-Tønder Kredse udgør henholdsvis 14, 40 og 52 pCt. af Landbrugsarealet mod 77, 61 og 73 pCt. for Flensborg Landkreds, Slesvig og Egernfjord Kredse. Af Ejdersted Kreds' Landbrugsareal er godt 86 pCt. Græsarealer udenfor Omdriften.

I Sammenligning med de fire nordslesvigske Amtsrads-kredse har det sydslesvigske Omraade som Helhed et forholdsvis noget mindre Landbrugsareal, nemlig 81 mod 83,5 pCt. af Totalarealet. Begge Omraaderne er relativt skovfattige (4,2 mod 4,7 pCt.).

Som venteligt er det sydslesvigske Landbrug mindre intensivt end det nordslesvigske, idet Arealet i Omdriften udgør henholdsvis 57 og 77 pCt. af Landbrugsarealet, hvilket i det væsentlige skyldes mindre Korn- og Rodfrugtarealer. Flensborg

Landkreds ligger dog ret nær op ad de nordslesvigske Gennemsnitstal, og for Nordslesvigs Vedkommende skal ud over Tabellernes Oplysninger bemærkes, at for Tønder Amt udgjorde Korn- og Rodfrugtarealerne i Slutningen af Trediverne kun henholdsvis 30 og 7 pCt. af Landbrugsarealet; dette Amt naar imidlertid med sine betydelige Græsarealer i Omdriften op paa et samlet Omdriftsareal paa 69 pCt. af Landbrugsarealet.

Brakarealerne er ogsaa i Sydslesvig reduceret til en Ubedydelighed, hvilket vist staar i Forbindelse med en ret udbredt Dyrkning af saakaldte Mellemafgrøder (Seradella, Bitterlupin m. v.).

Omdriftsarealets procentvise Fordeling (Tabel 2) uddyber Forskellen mellem de forskellige Egne; særlig bemærkes, at godt 84 pCt. af Ejdersteds diminutive Omdriftsareal er Kornarealer, medens det tilsvarende Tal for Syd-Tønder Kreds andrager knapt 48 pCt.

Der skal af Pladshensyn ikke gøres nærmere Rede for de enkelte Afgrøder, men henvises til den udførlige Oversigt i Tabel 1. Det er ganske vist overraskende, at der i Sydslesvig med Undtagelse af Syd-Tønder Kreds dyrkedes langt mere Vinterbyg end Vaarbyg. Aarsagen hertil er Forfatteren ubekendt, men da Arealfordelingen for de to nævnte Bygsorter er fælles for hvert af Aarene 1936—38, kan der næppe foreligge en forkert Udfyldning af Spørgeskemaerne. For Nordslesvigs Vedkommende betyder Vinterbygarealerne intet. Bemærkelsesværdige er for Sydslesvigs Vedkommende ogsaa de forholdsvis store Arealer med Ren Bælgsæd og Kartoffler; man staar vel her over for et Par af Leddene i Det tredie Riges Selvforsyningsbestræbelser.

Høstudbyttet pr. ha synes ifølge Tabel 3, hvor Gennemsnittene for de samlede Landsdele er beregnet ved Vejning paa Grundlag af de enkelte Kredses eller Amters Andel i de paa-gældende Arealer, ikke at ligge synderligt forskelligt Nord og Syd for Landegrænsen. Muligvis giver dog Foderroeavl en noget mere i Nordslesvig og Kartoffelavl — der dyrkes maa-ske forholdsvis flere Foderkartofler — noget mere i Sydslesvig, endvidere synes Byg og Havre at „folde“ lidt mindre i Syd-

Tabel 3. Høstudbytte i hkg pr. ha i Gennemsnit af Aarene 1936—38.

	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Tilsammen	De fire nordsl. Amtsraads- kredse
Hvede	26,9	25,9	26,5	28,6	30,5	23,4	26,9	27,5
Rug	17,8	17,6	20,3	20,7	17,6	16,4	18,0	16,8
Byg	22,5	22,1	22,2	25,2	23,8	19,6	22,0	26,6
Havre	22,2	22,8	24,9	30,0	23,0	21,1	23,0	25,9
Blandsæd	22,5	22,0	23,9	27,5	20,0	19,4	22,1	22,1
Kartofler	182	192	166	232	185	159	180	144
Runkelroer	472	479	481	582	482	393	473	521
Kaalroer	432	460	421	478	365	380	426	489
Fødergulerødder	287	365	234	284	339	217	316	290
Agerhø	50,5	57,5	51,2	64,4	62,1	54,9	53,2	53,0

end i Nordslesvig; men de viste Forskelle kan i nogen Grad bero paa Tilfældigheder, selv om et Trearsgennemsnit skulde kunne begrænse disse en Del, ogsaa i Betragtning af, at Vejrforholdene vel som Helhed har været ens.

De gode Udbyttetal i Sydslesvig skyldes en gennemgaaende god Behandling af Jorden, men maa endvidere ses i Forbindelse med en let Adgang til relativ billig Kunstgødning.

Af Tabel 4 fremgaar Høstudbyttet i Gennemsnit af Aarene 1936—38, omregnet til Afrødeenheder paa Grundlag af de ved den danske Høststatistik benyttede Omregningsnormer. Høhøsten betyder forholdsvis mere, Korn- og Røehøsten for-

Tabel 4. Høstudbyttet i Gennemsnit af Aarene 1936—38.

	Kornafgrøder		Rodfrugt- afgrøder	Hø	Til- sammen
	Kærne	Halm			
1 000 Afrødeenheder:					
Sydslesvig	2 416	776	1 156	1 194	5 542
Nordslesvig	2 737	831	1 677	745	5 990
Afrødeenheder pr. 100 ha Land- brugsareal:					
Sydslesvig	618	199	296	306	1 419
Nordslesvig	851	258	522	232	1 863
Afrødeenheder pr. Storkreatur:					
Sydslesvig	5,7	1,8	2,7	2,8	13,0
Nordslesvig	7,2	2,2	4,4	1,9	15,7

holdsvis mindre i Syd- end i Nordslesvig. Udbyttet af Græs og Grønfoder er ikke medtaget i Tabellen, fordi der ikke foreligger Oplysninger herom for Sydslesvig.

Pr. Storkreatur har der i Sydslesvig af Korn, Halm, Rodfrugter og Hø af egen Høst staaet 13 Afgrødeenheder til Disposition mod omtrent 16 for Nordslesvig. Forskellen mellem de to Omraader vilde dog formentlig blive en hel Del udjævnet, om der ogsaa for Sydslesvig forelaa Oplysninger om Grønfoder- og Græsforbruget, særlig for Marskegnene, hvor man i Græsningsæsonen modtager Hornkvæg og Heste „i Pension“ fra et meget betydeligt Opland.

De tyske Myndigheders Bestræbelser for at gøre Landbruget selvforsynende er formentlig Aarsagen til den meget indgaaende Undersøgelse over Anvendelsen af Ensilagebeholdere, som blev foretaget i Slutningen af 1938, og for hvilken Hovedresultaterne er meddelt i Tabel 5. Medens der den 16. Juni 1933 endnu kun taltes 40 Fodersiloer i de her omhandlede sydslesvigske Kredse, var man allerede i 1938 naaet op paa godt 1 100 faste Beholdere (paa godt 900 Ejendomme) og godt 500 Jordkuler (paa et tilsvarende Antal Ejendomme) til Ensilage. Ialt var der ved Slutningen af 1938 godt 1 300 Ejendomme med godt 1 600 Beholdere og et Rumindhold paa godt 40 000 m³. Dengang kunde de nordslesvigske Amter, der paa det her omhandlede Felt sammen med det øvrige Danmark først havde deres Gennembrud fra 1940—41, ikke paa langt nær være med; her taltes Sommeren 1936 kun 73 Ejendomme med faste Beholdere, men i 1945 var Nordslesvig naaet op paa ca. 3 100 Ejendomme med Ensilagebeholdere, heri indbefattet ca. 900 Jordkuler. For Sydslesvig foreligger der formentlig intet Materiale efter 1938 til Belysning af Fodersiloernes Udbredelse.

Af de 1 100 faste Beholdere i Sydslesvig i 1938 var de 1 000 bygget af Beton og ca. 100 af Sten. Kartofflerne udgjorde dengang den vigtigste Bestanddel af Ensilagen i Sydslesvig, nemlig for faste Beholdere 62 pCt. og for Jordkuler endog 92 pCt. Grønfoder betød en hel Del for de faste Beholdere (31 pCt.), men kun 3 pCt. for Jordkuler. Roerblade og Roesnitter udgjorde 7 og 5 pCt. for henholdsvis faste Beholdere og Jordkuler. For

Tabel 5. Ensilagebeholdere den 10. December 1938.

	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Til sammen
1. Faste Beholdere:							
(murede, støbte, af Jern eller Træ)							
Antal Brug med faste Beholdere	156	241	109	44	286	70	906
Antal Beholdere	165	295	190	51	313	88	1 102
Antal Rum eller Kamre	381	684	314	60	867	183	2 489
Rumindhold, m ³	5 063	13 299	7 273	1 388	5 599	1 680	34 302
2. Jordkuler:							
(med eller uden Beklædning)							
Antal Brug med Jordkuler	126	74	48	1	216	50	515
Antal Beholdere	127	76	49	1	217	50	520
Rumindhold, m ³	1 918	1 065	915	3	2 244	549	6 694
3. Ialt faste Beholdere og Jordkuler:							
Antal Brug	270	298	146	45	462	114	1 335*
Antal Beholdere	292	371	239	52	530	138	1 622
Rumindhold, m ³	6 981	14 364	8 188	1 391	7 843	2 229	40 996
4. Samtlige Beholderes Indhold af Ensilage den 10. December 1938:							
Grovfoder m ³	1 200	2 715	2 608	817	1 471	338	9 149
Roerblade m ³	360	546	998	25	261	149	2 339
Kartofler m ³	4 468	9 687	2 619	19	5 369	1 318	23 480
Samlet Beholdning m ³	6 028	12 948	6 225	861	7 101	1 805	34 968

*) Ved Sammenlægnngen er forudsat, at Ejendommene ikke har faste Beholdere og Jordkuler samtidig.

Tabel 6. Antallet af egne Maskiner den 16. Juni 1933 paa Landbrugsejendomme med over 0,5 ha samlet Areal.

Maskinernes Art:	Kredse							
	Plensborgs Landkreds	Slesvigs Kreds	Fjernerfjord Kreds	Fjeldersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Tilssammen	
Elektromotorer	2 637	2 467	1 338	180	819	861	8 302	
Traktorer og Motorplove med mere end 16 HK	20	26	75	2	18	14	155	
" " " indtil 16 HK	7	12	7	3	5	5	39	
Saamaskiner	1 467	1 171	1 081	66	415	261	4 461	
Gødningsspredere	533	352	596	58	109	107	1 755	
(Hakkemaskiner (formentl. Radrensere o. l.)	677	529	421	40	201	186	2 054	
Slaamaskiner	2 388	2 525	1 411	536	1 805	1 788	10 453	
Selvbindere	1 070	861	1 043	44	356	247	3 621	
Høvendere og -river til Hesteforspand	1 638	2 202	1 211	648	1 356	1 104	8 159	
Kartoffeloptagere	339	243	336	2	74	49	1 043	
Tærskemaskiner	1 922	1 904	884	75	614	603	6 002	
Kværne	1 043	942	605	146	442	400	3 578	
Hakkelsemaskiner	2 924	3 507	1 583	347	2 282	1 826	12 469	
Rundsave og andre Savemaskiner	845	749	483	41	160	109	2 387	
Mælkecentrifuger	97	198	82	377	606	583	1 943	
Hejseværker (til Læs), Negtransportører og Blæ- sere (Halm- og Neg-)	57	87	109	13	22	40	328	
Antal Ejendomme	4 589	5 607	2 545	1 643	4 682	4 073	23 139	

Nordslesvig foreligger ingen tilsvarende Statistik vedrørende Ensilagens Sammensætning.

Nærmest som et Supplement til Arealets Benyttelse gives i Tabel 6 en Oversigt over Antallet af Maskiner paa Landbrugs-ejendomme, som det konstateredes i Forbindelse med den tyske Bedriftstælling af 16. Juni 1933. Der skal kun anføres et Par Bemærkninger om Elektromotorer, Kværne og Hakkelsemaskiner, idet der her er nogen Mulighed for Sammenligning med Nordslesvig for Aaret 1936. Af Elektromotorer vil der almindeligvis findes flere paa Størsteparten af Ejendommene, der benytter dem; men hvis man forudsætter, at dette Forhold ligger ens baade for Syd- og Nordslesvig, giver Forholdet mellem Antal Elektromotorer og Antal Ejendomme en vis Forestilling om Benyttelsesgraden i de to Omraader. Dette Forholdstal androg for Sydslesvig i 1933 ca. 37 pCt. og for Nordslesvig i 1936 ca. 50 pCt. I Betragtning af den rivende Udvikling i Elektrificeringen paa begge Sider af Grænsen og Forskellen i Tællingstidspunktet paa 3 Aar kan Benyttelsesgraden formentlig siges at have været nogenlunde ens. Kværne fandtes i 1933 paa 15 pCt. af de sydslesvigske og i 1936 paa 37 pCt. af de nordslesvigske Ejendomme; her maa Benyttelsesgraden vel siges at have været en hel Del mindre Syd end Nord for Grænsen.

For Hakkelsemaskiners Vedkommende har Udviklingen formentlig været standset dér lige som her; der fandtes i 1933 Hakkelsemaskiner paa 54 pCt. af de sydslesvigske Ejendomme mod 58 pCt. af de nordslesvigske.

Da Tabel 6 beretter om Antal Maskiner, medens den danske Statistik oplyser om Benyttelsen af Maskiner, saaledes at de mange Ejendomme, der laaner eller i Fællesskab anvender Maskiner, anføres under de paagældende Maskiner, kan der desværre ikke for Maskinbenyttelsens Vedkommende foretages flere Sammenligninger mellem Syd- og Nordslesvig.

Kreaturbestanden i Sydslesvig belyses detailleret i absolutte Tal i Tabel 7, medens for den lettere Oversigts Skyld Hovedtal og relative Tal er meddelt i Tabel 8. Her er ogsaa til Sammen-

Tabel 7. Detailoversigt over Kreaturbestanden den 3. December 1937.

	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Bjdersfjord Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Tilsammen
Heste (uden Militærheste):							
Føl under 1 Aar	1 034	1 559	819	357	1 511	1 216	6 496
Heste 1—2 "	891	1 245	669	309	1 251	928	5 293
" 2—3 "	828	1 086	572	219	923	833	4 461
" 3—4 "	710	836	470	143	712	612	3 483
" 4—5 "	551	659	376	164	603	542	2 895
" 5—9 "	1 436	1 727	1 133	355	1 661	1 332	7 644
" 9—14 "	2 036	2 363	1 705	465	1 594	1 316	9 479
" 14 Aar og derover	1 918	2 065	1 730	372	1 186	810	8 081
Ialt Heste	9 404	11 540	7 474	2 384	9 441	7 589	47 832
Hornkvæg:							
Kalve under 3 Mdr.	6 178	6 710	4 842	1 109	4 064	3 154	26 057
" 3 Mdr.—1 Aar:							
Tyre	4 101	7 147	1 945	2 924	8 878	6 409	31 404
Kvier	11 283	13 418	7 380	3 006	8 871	6 569	50 527
Ungkvæg 1—2 Aar:							
Tyre	3 944	6 357	1 431	3 318	9 615	7 840	32 505
Heraf Bedækningstyre	239	354	245	68	144	113	1 163
Kvier	11 790	13 090	8 446	3 181	10 238	8 399	55 144
2 Aar og ældre Dyr:							
Tyre og Stude:							
Ialt	1 517	1 485	543	1 779	4 308	4 396	14 028
Heraf Bedækningstyre	331	357	344	53	138	133	1 356
" Trækdyr	14	35	13	3	21	43	129
Kvier	3 812	4 059	2 997	829	3 440	3 242	18 379
Køer	36 708	40 447	26 153	8 096	23 753	18 571	153 728
Ialt Hornkvæg	79 333	92 713	53 737	24 242	73 167	58 580	381 772
Faar:							
Under 1 Aar:							
Hankøn	673	265	848	625	1 013	1 198	4 622
Hunkøn	1 305	1 661	2 061	2 598	6 265	5 629	19 519

1 Aar og derover:

Hankøn	477	318	922	592	822	1 244	4 375
Heraf Væddere	426	202	842	185	243	504	2 402
Moderfaar	2 021	2 958	3 673	12 873	18 169	17 548	57 242
Heraf drægtige	1 766	2 724	2 963	12 741	17 459	16 702	54 355
Ialt Faar	4 476	5 202	7 504	16 688	26 269	25 619	85 758

Svin:

Grise under 8 Uger	16 474	19 761	12 960	401	6 419	2 244	58 259
Ungsvin 8 Uger—6 Mdr.	33 739	30 840	16 814	1 171	11 336	7 100	101 000
Bedækningsorner:							
6 Mdr.—1 Aar	85	109	71	7	51	36	359
1 Aar og derover	182	247	213	13	56	31	742
Avlssøer:							
6 Mdr.—1 Aar:							
Drægtige	841	943	330	79	526	308	3 027
Ikke drægtige	451	600	313	78	452	319	2 213
1 Aar og derover:							
Drægtige	2 914	3 957	3 040	156	1 193	424	11 684
Ikke drægtige	1 635	2 387	1 807	55	815	270	6 969
Tilsammen Orner og Søer	6 108	8 243	5 774	388	3 093	1 388	24 994
Svin til Slagtning:							
6 Mdr.—1 Aar	7 062	7 549	8 457	1 006	4 451	2 739	31 264
1 Aar og derover	1 390	2 051	1 382	123	1 190	670	6 806
Ialt Svin	64 773	68 444	45 387	3 089	26 489	14 141	222 323

Fjerkræ:

Læggehøner 1 Aar og derover	117 270	135 388	82 316	23 100	84 511	62 713	505 298
Ungheuer under 1 Aar	70 379	69 059	54 844	10 715	40 051	34 181	279 229
Haner, Høner til Slagtning og Kyllinger	10 238	10 588	7 736	2 340	9 183	7 297	47 382
Tilsammen Høns og Kyllinger	197 887	215 035	144 896	36 155	133 745	104 191	831 909
Gæs	3 005	4 078	6 194	1 099	3 117	5 660	23 153
Ænder	5 179	4 739	7 587	3 801	4 623	8 726	34 655
Kalkuner og Perlehøns	712	841	1 260	137	456	421	3 827
Bistader ialt	4 670	5 412	3 986	970	2 793	2 760	20 591
Heraf med bevægelige Tavler	3 928	4 303	3 178	813	2 319	2 191	16 732

ligning anført nogle Oplysninger om de fire nordslesvigske Amtsråds kredse.

De omtrent 48 000 Heste i Sydslesvig svarer til 12,2 Heste pr. 100 ha Landbrugsareal og 2,1 Hest pr. Ejendom. I Nordslesvig, hvor den gennemsnitlige Ejendomsstørrelse er større end i Sydslesvig, fandtes der ved Slutningen af 1937 (beregnete Tal) 12,1 Heste pr. 100 ha Landbrugsareal og 2,6 Heste pr. Ejendom. I Sydslesvig androg Antal Føl og Heste under 3 Aar i December 1937 i Forhold til samtlige Heste godt 34 pCt., det samme var formentlig ogsaa Tilfældet for Nordslesvig.

Maalt ved Landbrugsarealet er Hornkvægbestanden i Sydslesvig — vel nok i det væsentlige paa Grund af de forholdsvis mange Smaaejendomme — med 98 Dyr pr. 100 ha noget større end i Nordslesvig (84 Dyr); dette gælder ogsaa Kobestanden alene, hvor Forskellen dog ikke er saa udpræget, henholdsvis 39 og 36 Køer pr. 100 ha Landbrugsareal. Nordslesvig har nemlig som Helhed forholdsvis flere Køer (43,5 pCt. af hele Hornkvægbestanden) end Sydslesvig (40,3 pCt.); Egernfjord Kreds staar højest med knapt 49 pCt. og Syd-Tønder Kreds lavest med knapt 32 pCt. Køer i Forhold til hele Hornkvægbestanden. For Nordslesvigs Vedkommende angaves Yderpunkterne December 1937 af Sønderborg og Tønder Amtsråds kredse med henholdsvis 55 og 34 pCt. Køer af hele Hornkvægbestanden.

Tillægget til Opfedning maa saaledes betyde mere Syd end Nord for Grænsen. Dette er jo kun, hvad man véd eller maatte vente i Betragtning af den ekstensive Drift i Omraaderne langs Vesterhavet. Men selv den specificerede Tabel 7 giver kun et daarligt Indblik i Forholdene, da Studeholdet ikke er anført for sig. Af Handyr paa 1 Aar og derover var der December 1937 ialt godt 46 500 Stkr., hvoraf vel ca. 44 000 Stude; da Nordslesvig paa samme Tidspunkt havde ca. 30 000 Stude, hvoraf alene Tønder Amt ca. 15 000, er Forskellen i Betragtning af, at Landbrugsarealet i de seks sydslesvigske Kredse er godt en Femtedel større end i Nordslesvig, ikke særlig iøjnefaldende. For begge Omraader maa det jo antages, at de fleste slagtefærdige Kreaturer er afhændet i Slutningen af Aaret.

Tabel 8. Husdyrbestanden December 1937.

	Fjensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejderstedt Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Tilsammen	De fire nordst. Amtsraads- kredse
			a) Absolutte Tal.					
Heste	9 404	11 540	7 474	2 384	9 441	7 589	47 832	38 954
Hornkvæg	79 333	92 713	53 737	24 242	73 167	58 580	381 772	270 214
Heraf Køer	36 708	40 447	26 153	8 096	23 753	18 571	153 728	115 225
Høns	197 887	215 035	144 896	36 155	133 745	104 191	831 909	1 268 091
Svin:								
3. Dec. 1937	64 773	68 444	45 387	3 089	26 489	14 141	222 323	225 903
3. Marts 1937	59 279	69 945	43 905	2 685	25 183	12 547	213 544	—
Faar:								
3. Dec. 1937	4 476	5 202	7 504	16 688	26 269	25 619	85 758	13 622
3. Juni 1937	3 178	7 510	8 594	40 352	49 304	47 412	156 350	23 832 ¹⁾
			b) Antal Dyr pr. 100 ha Landbrugsareal.					
Heste	12,3	13,5	12,3	8,6	12,7	11,5	12,2	12,1
Hornkvæg	103,5	108,6	88,5	87,2	98,5	88,8	97,7	84,0
Heraf Køer	47,9	47,4	43,1	29,1	32,0	28,1	39,3	35,8
Høns	258,2	252,0	238,7	130,0	180,1	157,9	212,9	394,3
Svin:								
3. Dec. 1937	84,5	80,2	74,8	11,1	35,7	21,4	56,9	70,2
3. Marts 1937	77,4	82,0	72,3	9,7	33,9	19,0	54,7	—
Faar:								
3. Dec. 1937	5,8	6,1	12,4	60,0	35,4	38,8	21,9	4,2
3. Juni 1937	4,1	8,8	14,2	145,1	66,4	71,9	40,0	7,4 ¹⁾
			c) Antal Dyr pr. Ejendom. ²⁾					
Heste	2,1	2,1	3,0	1,5	2,1	1,9	2,1	2,6
Hornkvæg	17,6	16,9	21,6	15,0	15,9	14,6	16,8	18,1
Heraf Køer	8,2	7,4	10,5	5,0	5,2	4,6	6,8	7,7
Høns	44,0	39,1	58,2	22,4	29,1	26,0	36,6	85,0
Svin:								
3. Dec. 1937	14,4	12,5	18,2	1,9	5,8	3,5	9,8	15,1
3. Marts 1937	13,2	12,7	17,6	1,7	5,5	3,1	9,4	—
Faar:								
3. Dec. 1937	1,0	0,9	3,0	10,4	5,7	6,4	3,8	0,9
3. Juni 1937	0,7	1,4	3,5	25,0	10,7	11,8	6,9	1,6 ¹⁾

¹⁾ Juli 1937. ²⁾ Ejendomme med over 0,5 ha landbrugsmæssigt benyttet Areal.

Et supplerende Billede af „Græssernes“ Land, som særlig de sydslesvigske Marskegne jo har været fra Arilds Tid, faar man gennem officielle Tællinger af Græs-Fedekvæg i de paa-gældende Egne, jfr. nedenstaaende Oversigt:

	Ejdersted Kreds		Husum Kreds		Syd-Tønder Kreds	
	Hornkvæg til Opfedning ialt	Heraf Stude	Hornkvæg til Opfedning ialt	Heraf Stude	Hornkvæg til Opfedning ialt	Heraf Stude
Paa Græs den						
4. Juni 1936	33 016	19 277	10 467	4 933	8 232	3 230
4. Sept. 1936	21 688	14 333	8 236	4 145	6 210	2 699
3. Juni 1937	33 851	18 899	10 066	4 480	7 915	2 920
3. Sept. 1937	22 223	14 093	8 299	4 005	5 472	2 169

Foruden med Stude „beslaas“ „Fennerne“ i Græsningsæso-nen ogsaa med Kvier og Køer til Opfedning (for unge Heste og Hingste paa Græs foreligger vist ingen Tal). Medens der paa Ejderstedes Marskjorder om Sommeren græsser mellem ca. 14 000 og 19 000 Stude, er der ved Juletid paa Gaardene i selve Omraadet højst opstaldet ca. 5000 Stkr.

Det skal endnu bemærkes, at Antallet af Bedækningstyre i Sydslesvig er forholdsvis lavt, nemlig godt 2500, medens i Nordslesvig det samlede Antal Tyre (altsaa ikke kun Bedækningstyre) paa samme Tidspunkt androg ca. 4400. Forklaringen maa vel i nogen Grad søges i, at der er mere Løsdrift Syd end Nord for Grænsen.

Hønseholdet er betydeligt mindre i Sydslesvig end i Nord-slesvig, henholdsvis 213 og 394 Høns pr. 100 ha Landbrugs-areal og 37 og 85 Høns pr. Ejendom. Udnyttelsesgraden for Foderet er jo for Fjerkræ meget daarlig, nemlig kun 4,7 pCt. mod for Kvæg og Svin henholdsvis 26,0 og 22,3 pCt. (jfr. Haldor Topsøe, Danmarks Produktionsliv, Kbhvn. 1943, S. 79 ff); de lave Tal for Sydslesvig er for saa vidt i god Overensstem-melse med det Tredie Riges Agrarpolitik.

Ogsaa Svineholdet er forholdsvis en hel Del mindre i Syd-slesvig end i Nordslesvig, baade maalt pr. 100 ha Landbrugs-

areal (57 mod 70 Dyr) og pr. Ejendom (10 mod 15 Dyr). Endvidere er Avlsdyrbestanden i Sammenligning med den samlede Svinebestand ved Udgangen af Aaret 1937 mindre i Sydslesvig end i Nordslesvig, idet Antallet af Avlsorner og Avlssøer i Forhold til hele Bestanden af Svin og Grise udgør henholdsvis 11,2 og 13,5 pCt.

Faareavl derimod betyder langt mere Syd end Nord for Grænsen og ganske særlig for Kredsene Ejdersted, Husum og Syd-Tønder. I Ejdersted Kreds var der Sommeren 1937 ca. 145 Faar og Lam pr. 100 ha Landbrugsareal og 25 Stkr. pr. Ejendom. Til Afgræsning af Digernes Forland og til Afgnavning af opløjede og til vedvarende Græs ny udlagte Fenner er Faarene det ideelle „Beslag“.

Ved paa Grundlag af de sædvanlig anvendte danske Normer at omregne samtlige Arter af Husdyr til Storkreaturer opnaar man en bedre Mulighed for direkte Sammenligning af Bestanden i de enkelte administrative Omraader, jfr. nedenstaaende Oversigt:

	Samlet Kreaturstyrke December 1937	
	Antal Storkreaturer ialt	pr. 100 ha Landbrugsareal
Flensborg Landkreds	96 087	125,4
Slesvig Kreds	107 257	125,7
Egernfjord Kreds	66 741	110,0
Ejdersted Kreds	22 277	80,4
Husum Kreds	74 287	100,0
Syd-Tønder Kreds	57 981	87,9
Tils. Sydslesvig	424 630	108,7
Tils. Nordslesvig	380 475	118,3

Ejdersted og Syd-Tønder er med kun henholdsvis 80 og 88 Storkreaturer pr. 100 ha Landbrugsareal de mest „marskprægede“ Kredse. Husum ligger noget højere og kun 10 pCt. lavere end Egernfjord Kreds, der med sine forholdsvis store Ejendomme har en relativ mindre Kreaturstyrke end Kredsene Flensborg og Slesvig.

For Sydslesvig som Helhed er Kreaturstyrken i Forhold til Landbrugsarealet ca. 8 pCt. mindre end for Nordslesvig.

Efter den foregaaende Redegørelse for Arealets Benyttelse og Kreaturholdet m. v. i Tiden umiddelbart forud for Verdenskrigen skal der yderligere paa Grundlag af en Tælling i 1933 fremsættes nogle Betragtninger vedrørende de enkelte Bedriftsstørrelser inden for det sydslesvigske Landbrug.

Naar man i Danmark tidligere foretog Bearbejdelser af Tællinger for Ejendomme af forskellig Størrelse, var Inddelingsgrundlaget enten Hartkornstilliggendet (ved Ejendomssalgstatistikken) eller Hartkorn og samlet Areal (ved Bearbejdelsen af Vurderingerne til Ejendomsskyld) eller det samlede Jordtilliggende (ved Bearbejdelsen af nogle Kreaturtællinger efter Ejendomsstørrelse). Men ved den første tilbundsgaaende Opgørelse over Arealets og Ejendommenes Fordeling efter Størrelsesgrupper i 1919 (Sønderjylland 1920) valgtes ikke det samlede Jordtilliggende som Inddelingsgrundlag, fordi mange Ejendomme har et betydeligt Tilliggende af Arealer, der ikke anvendes landbrugsmæssigt, men derimod det landbrugsmæssigt benyttede Areal.

I Tyskland er Udviklingen forløbet stik modsat den danske. Her byggede Størrelsesgrupperingerne i 1882, 1895 og 1907 paa det landbrugsmæssigt benyttede Areal, og i 1925 baade paa dette og paa det samlede Jordtilliggende. Sidstnævnte Undersøgelse skulde nemlig danne Overgangen til en fremtidig Benyttelse alene af det samlede Jordtilliggende som Inddelingsgrundlag ved Grupperingen af Ejendommene efter Størrelse. Tyske Statistikere er hermed gaaet ud fra det Synspunkt, at det samlede Jordtilliggende, som den enkelte Driftsleder jo maa beskæftige sig med, bør være det primære Inddelingsgrundlag, medens Jordens Benyttelsesmaade (Landbrug, Skovbrug m. v.) bør være sekundære Kendetegn. Efterhaanden som de tyske statistiske Myndigheder nærmede sig Afslutningen af 1933-Opgørelsen, har de dog ikke helt turdet drage Konsekvenserne af nævnte teoretiske Standpunkt, men har ogsaa foretaget en Bearbejdelse med det landbrugsmæssigt benyttede Areal som Grundlag for Størrelsesgrupperingen.

Det skal for Danmarks Vedkommende bemærkes, at for os er sidstnævnte Fremgangsmaade af størst Betydning, men at

naturligvis ogsaa en Inddeling paa Grundlag af det samlede Areal vilde være af Interesse. Spørgsmaalet er nærmest et Spørgsmaal om Tid og Omkostninger ved den tosidede Bearbejdelse af Materialet.

Hvor forskellige Resultaterne bliver ved Anvendelse af de to Synspunkter, fremgaar af nedenstaaende Oversigt for de seks sydslesvigske Kredse.

Landbrugsarealet udgør følgende Procent af Totalarealet:

Ejendommens Størrelse	Ved Inddeling paa Grundl. af Totalarealet	Ved Inddeling paa Grundl. af Landbrugsarealet
0,51— 2 ha	93,8	82,1
2 — 5 "	95,8	93,7
5 — 20 "	95,5	94,3
20 — 50 "	93,8	94,4
50 — 100 "	91,8	93,5
100 ha og derover	75,5	83,4
I alt	91,5	92,8

Ved en Gruppering paa Grundlag af det samlede Areal naar man i Sydslesvig som forøvrigt ogsaa i Danmark til det Resultat, at det landbrugsmæssigt benyttede Areal aftager forholdsvis med tiltagende Ejendomsstørrelse. Men vælges det landbrugsmæssigt benyttede Areal som Grundlag for Størrelsesgrupperingen, tilsløres denne Bevægelse. For Danmark var det i 1919/20 Gaardene med et landbrugsmæssigt benyttet Areal fra 15—60 ha, der forholdsmæssigt havde de største Arealer uden for Landbrugsarealet.

Hvis man derimod foretager en procentvis Fordeling af Antallet af Landbrugsejendomme, er Forskellen mellem de to Fordelinger ret ubetydelig, kun skal for Sydslesvig bemærkes, at Gaardene mellem 20 og 100 ha betyder forholdsvis mere ved Gruppering efter Totalareal end paa Grundlag af det landbrugsmæssigt benyttede Areal.

Sydslesvig har haft følgende Udvikling tilfælles med Nord-slesvig og Danmark i det hele taget: Antallet af mindste og største Ejendomme er i Aartiernes Løb blevet formindsket, medens Antallet af mindre Gaardbrug er gaaet frem.

Tabel 9. Landbrugsejendomme med over 0,5 ha samlet Areal, inddelt paa Grundlag af Ejendommenes samlede Jordtilliggende, 16. Juni 1933.

Samlet Areal:	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Tilsammen
0,51—2 ha: Antal Ejendomme	541	653	293	220	491	449	2 647
Samlet Areal, ha	727	841	380	262	598	568	3 376
Heraf Landbrugsareal, ha ...	691	773	344	254	559	546	3 167
2—5 ha: Antal Ejendomme	858	1 113	467	407	853	809	4 507
Samlet Areal, ha	2 662	3 576	1 426	1 322	2 800	2 649	14 435
Heraf Landbrugsareal, ha ...	2 517	3 368	1 352	1 300	2 716	2 569	13 822
5—20 ha: Antal Ejendomme	1 667	2 198	915	670	1 951	1 675	9 076
Samlet Areal, ha	18 828	24 159	10 733	7 043	21 969	18 279	101 011
Heraf Landbrugsareal, ha ...	17 721	22 695	10 206	6 973	21 218	17 623	96 436
20—50 ha: Antal Ejendomme	1 244	1 310	632	284	1 186	920	5 576
Samlet Areal, ha	38 964	40 504	18 810	8 801	35 103	27 585	169 767
Heraf Landbrugsareal, ha ...	36 267	37 483	17 747	8 721	33 000	25 891	159 109
50—100 ha: Antal Ejendomme	246	306	135	48	178	189	1 102
Samlet Areal, ha	14 555	19 739	8 698	2 917	11 692	12 513	70 114
Heraf Landbrugsareal, ha ...	14 172	17 844	7 560	2 896	10 486	11 386	64 344
100 ha og derov.: Antal Ejendomme	33	27	103	14	23	31	231
Samlet Areal, ha	8 504	6 910	28 696	1 950	3 057	6 748	55 865
Heraf Landbrugsareal, ha ...	5 490	3 750	23 974	1 933	2 500	4 521	42 168
Ialt over 0,5 ha: Antal Ejendomme	4 589	5 607	2 545	1 643	4 682	4 073	23 139
Samlet Areal, ha	84 240	95 729	68 743	22 295	75 219	68 342	414 568
Heraf Landbrugsareal, ha ...	76 858	85 913	61 183	22 077	70 479	62 536	379 046
Indtil 0,5 ha: Antal Ejendomme	4 189	7 689	5 379	1 731	4 545	3 208	26 741
Samlet Areal, ha	403	559	535	139	344	314	2 294

Tabel 10. Landbrugsejendomme med over 0,5 ha landbrugsmæssigt benyttet Areal, inddelt paa Grundlag af det landbrugs-mæssigt benyttede Areal, 16. Juni 1933.

Landbrugsmæssigt benyttet Areal:	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Til- sammen
0,51—2 ha: Antal Ejendomme	514	625	286	194	454	410	2 483
Samlet Areal, ha	866	1 015	594	264	772	617	4 128
Heraf Landbrugsareal, ha ...	752	841	384	255	595	563	3 390
2—5 ha: Antal Ejendomme	842	1 120	458	414	865	824	4 523
Samlet Areal, ha	2 762	3 901	1 621	1 374	3 016	2 827	15 501
Heraf Landbrugsareal, ha ...	2 605	3 619	1 397	1 352	2 851	2 695	14 519
5—20 ha: Antal Ejendomme	1 730	2 247	942	666	2 019	1 716	9 320
Samlet Areal, ha	21 012	26 678	11 981	7 170	24 191	20 035	111 067
Heraf Landbrugsareal, ha ...	19 551	24 837	11 126	7 080	23 196	18 897	104 687
20—50 ha: Antal Ejendomme	1 192	1 248	608	275	1 111	880	5 314
Samlet Areal, ha	39 223	41 559	19 499	8 608	35 058	27 952	171 899
Heraf Landbrugsareal, ha ...	37 964	38 465	18 217	8 551	32 763	26 229	162 189
50—100 ha: Antal Ejendomme	192	240	103	48	137	151	871
Samlet Areal, ha	12 281	16 732	7 107	2 917	9 479	10 783	59 299
Heraf Landbrugsareal, ha ...	11 898	15 209	6 536	2 896	8 919	10 014	55 472
100 ha og derov.: Antal Ejendomme	27	17	93	14	17	23	191
Samlet Areal, ha	6 127	5 751	27 027	1 950	2 196	4 490	47 541
Heraf Landbrugsareal, ha ...	5 063	2 912	23 509	1 933	2 133	4 119	39 669
Ialt over 0,5 ha: Antal Ejendomme	4 497	5 497	2 490	1 611	4 603	4 004	22 702
Samlet Areal, ha	82 271	95 636	67 829	22 283	74 712	66 704	409 435
Heraf Landbrugsareal, ha ...	77 833	85 883	61 169	22 067	70 457	62 517	379 926

Anmærkning til Tabellerne 9 og 10: Enkelte af de Tilfælde, hvor Arealerne i Tabel 10 er større end i Tabel 9, skyldes visse Unøjagtigheder i det tyske Kildemateriale.

Den sydslesvigske Ejendomsfordeling af 1933 fremgaar af Tabellerne 9 og 10, idet Tabel 9 grupperer efter det samlede Jordtilliggende og Tabel 10 efter selve Landbrugsarealet. Ifølge den første Opgørelse fandtes der godt 23 000 Ejendomme over 0,5 ha Tilliggende (desuden omtrent 27 000 „Dværgbrug“ med indtil 0,5 ha Tilliggende) og ifølge den anden Opgørelse ca. 22 700 Ejendomme med et landbrugsmæssigt benyttet Areal paa over 0,5 ha. Det skal med Hensyn til Tabel 10 bemærkes, at Størrelsesgruppen 0,51—2 ha for Overskuelighedens Skyld er blevet beregnet paa Grundlag af Oplysningerne om to mindre Grupper i den tyske Statistik.

Der er indenfor Grupperne med 5—50 ha Landbrugsareal ialt 14 634 Ejendomme med et samlet Landbrugsareal paa ca. 267 000 ha. Disse Ejendomme udgør ca. 64 pCt. af samtlige 22 700 Ejendomme og omfatter ca. 70 pCt. af det samlede Landbrugsareal paa ca. 380 000 ha (jfr. Tabel 10).

Tabel 11. *Summarisk og procentvis Oversigt over Ejendomsfordelingen.*

Landbrugsarealets Størrelse	Sydslesvig				
	Antal Ejendomme		Landbrugsareal		
	absolut	pCt.	ha	pCt.	pr. Ejendom, ha
0,51—5 ha	7 006	30,9	17 909	4,7	2,6
5 — 20 "	9 320	41,1	104 687	27,6	11,2
20 — 50 "	5 314	23,4	162 189	42,7	30,5
50 —100 "	870	3,8	55 472	14,6	63,8
100 ha og derover ..	191	0,8	39 669	10,4	207,7
Ialt	22 701	100,0	379 926	100,0	16,7
Tils. 5 ha og derover	15 695	—	362 017	—	23,1
Nordslesvig					
	Antal Ejendomme		Landbrugsareal		
	absolut	pCt.	ha	pCt.	pr. Ejendom, ha
0,55— 5 ha	2 066	14,7	5 279	1,7	2,6
5 — 20 "	6 067	43,2	66 767	21,3	11,0
20 — 50 "	4 476	31,8	135 113	43,0	30,2
50 —100 "	1 230	8,8	80 386	25,6	65,4
100 ha og derover ..	214	1,5	26 396	8,4	123,3
Ialt	14 053	100,0	313 941	100,0	22,3
Tils. 5 ha og derover	11 987	—	308 662	—	25,7

Tabel 11 bringer et Sammendrag for Sydslesvig under eet, sammenlignet med Nordslesvig for Aaret 1937. Det skal særligt bemærkes, at den danske Statistik har Undergrænsen for Land-

ejendomme ved 1 Tønde eller ca. 0,55 ha landbrugsmæssigt benyttet Areal i Modsætning til den tyske Statistiks 0,50 ha.

Det ses, at Sydslesvig har langt flere Ejendomme under 5 ha Landbrugsareal end Nordslesvig, men at Gennemsnitsstørrelsen pr. Ejendom for denne mindste Gruppe alligevel er praktisk talt ens for de to Omraader (ca. 2 $\frac{1}{2}$ ha). Der er dernæst forholdsvis omtrent lige mange Ejendomme i Gruppen 5—20 ha, medens Brugene fra 20 ha og opefter er svagere repræsenteret i Syd- end i Nordslesvig.

Den gennemsnitlige Størrelse for samtlige Brug er i Sydslesvig med 16,7 ha Landbrugsareal pr. Ejendom en hel Del mindre end i Nordslesvig. Tages kun Brugene paa 5 ha og derover, gør den samme Tendens sig gældende, omend i mindre udpræget Grad, nemlig henholdsvis 23,1 og 25,7 ha Landbrugsareal pr. Ejendom.

De foran nævnte Forskelle i Areal pr. Ejendom fremkommer paa Trods af, at Gennemsnitsstørrelsen for enkelte Ejendomsgrupper er større i Sydslesvig end i Nordslesvig. Men det vil hurtigt ses, at den tilsyneladende Modsætning netop skyldes den lige omtalte Forskel i Ejendomsfordelingen, thi ca. 30 pCt. af Ejendommene i Sydslesvig er jo under 5 ha, mod ikke helt 15 pCt. i Nordslesvig, endvidere har kun 28 pCt. af Ejendommene i Sydslesvig et Landbrugsareal paa 20 ha og derover mod 42 pCt. i Nordslesvig.

Til nærmere Belysning af Ejendomsfordelingen i de enkelte Kredse meddeles i Tabel 12 en procentvis Oversigt. Vedrørende denne Tabel skal her kun bemærkes, at Egernfjord Kreds med omkring Halvdelen af Landsdelens store Gaarde paa 100 ha og derover (se Tabel 9 og 10) adskiller sig tydeligt fra de fem øvrige Kredse. Af Egernfjord Kreds' samtlige Ejendomme tilhører ca. 4 pCt. denne Størrelsesgruppe, af Jordtilliggendet ca. 40 pCt.

Tabel 13 viser Husdyrbestandens Fordeling paa Ejendomme af forskellig Størrelse. For at lette Oversigten er der imidlertid tillige i Tabel 14 meddelt en Oversigt over Antal Husdyr pr. 100 ha Landbrugsareal og i Tabel 15 en procentvis Fordeling af de enkelte Husdyrgrupper efter Ejendomsstørrelse. Af

Tabel 13. Husdyrholdet paa Landbrugsejendomme af forskellig Størrelse d. 16. Juni 1933, absolutte Tal.

	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Til- sammen
Ejendomme med et samlet Areal paa							
0,51—5 ha: Heste	249	315	156	115	185	55	1 075
Køer	2 858	3 517	1 199	1 416	2 519	2 255	13 764
Svin	4 347	6 676	2 092	1 315	3 420	1 749	19 599
Høner	23 149	26 737	11 459	6 162	15 700	12 710	95 917
5—20 ha: Heste							
Køer	2 413	3 075	1 467	556	2 462	1 861	11 834
Svin	9 771	12 029	4 950	3 969	8 533	6 811	46 063
Høner	15 497	21 905	11 054	2 318	9 427	4 156	64 357
20—100 ha: Heste	47 129	52 500	24 587	11 668	38 499	26 580	200 963
Køer	5 412	6 645	2 950	1 078	5 413	4 133	25 631
Svin	19 774	22 029	9 671	3 333	11 291	9 455	75 553
Høner	37 547	50 607	25 002	2 850	14 994	6 995	137 995
100 ha og derover: Heste	66 640	65 562	32 073	7 826	46 377	29 806	248 284
Køer	419	249	2 103	43	235	193	3 242
Svin	1 959	1 099	7 945	208	348	463	12 022
Høner	2 988	3 303	11 669	79	896	324	19 259
Tils. Ejendomme med et samlet Areal paa	2 156	1 206	8 698	304	1 887	919	15 170
0,51 ha og derover: Heste	8 493	10 284	6 676	1 792	8 295	6 242	41 782
Hornkvæg	73 565	91 195	50 367	35 181	78 056	59 238	387 602
Heraf Køer	34 362	38 674	23 765	8 926	22 691	18 984	147 402
Svin	60 379	82 491	49 817	6 562	28 737	13 224	241 210
Høner	139 074	146 005	76 817	25 960	102 463	70 015	560 334
Antal Ejendomme	4 589	5 607	2 545	1 643	4 682	4 073	23 139
Ejendomme med samlet Areal paa							
indtil 0,5 ha: Svin	1 508	2 558	4 164	586	1 821	1 053	11 690
Høns og Kyllinger	32 823	43 608	48 100	10 538	25 977	18 881	179 927
Antal Ejendomme	4 189	7 689	5 379	1 731	4 545	3 208	26 741

Tabel 14 fremgaar det, at Intensiteten i Ko-, Svine- og Hønselholdet som Helhed tiltager med faldende Ejendomsstørrelse. Hesteholdet derimod er, udtrykt i Heste pr. 100 ha Landbrugsareal, mindst paa de mindste og næstmindst paa de største Brug.

Tabel 15 skal kun tjene som et Supplement til Hovedoversigten i Tabel 13 og studeres mest praktisk ved samtidig Jævnføring med den procentvise Arealfordeling i Tabel 12. Beklageligvis er dog Ejendomsstørrelserne ikke fuldt saa specificerede for Husdyrene som for Arealerne.

Tabel 14. Antal Husdyr pr. 100 ha Landbrugsareal paa Ejendomme af forskellig Størrelse den 16. Juni 1933.

Ejendomme med et samlet Areal paa:	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Fønder Kreds	Tilsammen	De fire nordl. Amtsråds-kredse
Heste:								
0,51— 5 ha ...	7,8	7,6	9,2	7,4	5,6	1,8	6,3	16,7
5 — 20 " ...	13,6	13,5	14,4	8,0	11,6	10,6	12,3	15,3
20 —100 " ...	10,7	12,0	11,7	8,5	12,4	11,1	11,4	10,4
100 ha og derover	7,6	6,6	8,8	2,2	9,4	4,3	7,7	7,0
Alle Ejendomme ..	11,1	12,0	10,9	7,8	11,8	10,0	11,0	11,3
Køer:								
0,51— 5 ha ...	89,1	84,9	70,7	91,1	76,9	72,4	81,0	79,2
5 — 20 " ...	55,1	53,0	48,5	56,9	40,2	38,6	42,7	52,0
20 —100 " ...	39,2	39,8	38,2	26,4	26,0	25,4	33,7	36,8
100 ha og derover	35,7	29,3	33,1	10,8	13,9	10,2	28,5	27,5
Alle Ejendomme ..	44,7	45,0	38,8	38,7	32,2	30,4	38,8	40,0
Svin:								
0,51— 5 ha ...	135,5	161,2	123,3	84,6	104,4	56,1	115,4	241,3
5 — 20 " ...	87,4	96,5	108,3	33,2	44,4	23,6	66,7	136,0
20 —100 " ...	74,4	91,5	98,8	22,6	34,5	18,8	61,5	104,2
100 ha og derover	54,4	88,1	48,7	4,1	35,8	7,2	45,7	62,7
Alle Ejendomme ..	78,6	96,0	81,4	28,4	40,8	21,1	63,5	109,8
Høner:								
0,51— 5 ha ...	721,6	645,7	675,6	396,5	479,4	408,0	564,6	1025,4
5 — 20 " ...	266,0	231,3	240,9	167,3	181,4	150,8	208,3	393,8
20 —100 " ...	132,1	118,5	126,7	62,0	106,6	80,0	110,6	173,8
100 ha og derover	39,3	32,2	36,3	15,7	75,5	20,3	36,0	70,7
Alle Ejendomme ..	180,9	170,0	125,6	112,5	145,4	112,0	147,4	226,3
Hornkvæg:								
Alle Ejendomme ..	95,7	106,1	82,3	152,5	110,8	94,7	102,0	82,9

Tabel 15. Husdyrholdets procentvise Fordeling.

Ejendomme med et sam- let Areal paa:	Flensborg Landkreds	Sjæsvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Tilsammen	De fire nordsl. Amtsraads- kredse
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Heste:								
0,51— 5 ha ...	3,0	3,1	2,3	6,4	2,2	0,9	2,6	2,5
5 — 20 " ...	28,4	29,9	22,0	31,0	29,7	29,8	28,3	29,0
20 —100 " ...	63,7	64,6	44,2	60,2	65,3	66,2	61,3	63,3
100 ha og derover	4,9	2,4	31,5	2,4	2,8	3,1	7,8	5,2
I alt Heste	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Køer:								
0,51— 5 ha ...	8,3	9,1	5,1	15,9	11,1	11,9	9,3	3,3
5 — 20 " ...	28,4	31,1	20,8	44,5	37,6	35,9	31,2	27,7
20 —100 " ...	57,6	57,0	40,7	37,3	49,8	49,8	51,3	63,2
100 ha og derover	5,7	2,8	33,4	2,3	1,5	2,4	8,2	5,8
I alt Køer	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Svin:								
0,51— 5 ha ...	7,2	8,1	4,2	20,1	11,9	13,2	8,1	3,7
5 — 20 " ...	25,7	26,6	22,2	35,3	32,8	31,4	26,7	26,4
20 —100 " ...	62,2	61,3	50,2	43,4	52,2	52,9	57,2	65,1
100 ha og derover	4,9	4,0	23,4	1,2	3,1	2,5	8,0	4,8
I alt Svin	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Høner:								
0,51— 5 ha ...	16,6	18,3	14,9	23,7	15,3	18,2	17,1	7,6
5 — 20 " ...	33,9	36,0	32,0	44,9	37,6	38,0	35,9	37,0
20 —100 " ...	47,9	44,9	41,8	30,2	45,3	42,5	44,3	52,8
100 ha og derover	1,6	0,8	11,3	1,2	1,8	1,3	2,7	2,6
I alt Høner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Eksempelvis fremgaar det af Tabel 12, 1. Del, der ligesom Tabel 15 har det samlede Areal som Grundlag for Størrelsesgrupperingen, at Gruppen 5—20 ha, der omfatter 39 pCt. af samtlige Ejendomme og godt 25 pCt. af disses Landbrugsareal, har mellem 26 og 29 pCt. af Landejendommenes Heste-, Ko- og Svinebestand og 37 pCt. af Hønebestanden.

En Sammenligning mellem Sydslesvig og Nordslesvig paa Grundlag af Tabel 15 viser, naar Hesteholdet undtages, en betydelig Overvægt for Sydslesvig for de mindste Ejendommers Vedkommende. Gruppen 5—20 ha er derimod mere ensartet for begge Omraaderne, idet dog Koholdet er en Del mindre i Nordslesvig. Naar undtages Hesteholdet, der som Helhed er ret ensartet fordelt Syd og Nord for Landegrænsen, omfatter Ejen-

dommene over 20 ha en forholdsvis mindre Andel af Ko-, Svine- og Hønebestanden i Sydslesvig end i Nordslesvig.

Paa Grundlag af de tyske Matrikulsmyndigheders (Kataster-ämter's) Oversigter over Ejendommenes Jordtilliggende og de paa disse byggende Fortegnelser (Einheitswertbogen) til Brug for Rigets Finansforvaltning blev der for Aaret 1937 gennemført en Statistik over Landbrugsejendommenes Ejerforhold. Resultaterne er meddelt i Tabel 16, hvoraf fremgaar, at godt 96 pCt. af samtlige Ejendomme og godt 92 pCt. af Landbrugsarealet i Sydslesvig tilhørte fysiske Personer, fortrinsvis Enkeltpersoner. Resten ejedes i det væsentlige af det Offentlige, enten af Skoler og Skoleforbund, den evangeliske Landskirke, Kommuner, Landet Preussen eller Rigsforvaltningen. En oprindelig planlagt Redegørelse for Forpagtningsforholdet har de tyske statistiske Myndigheder paa Grund af Oplysningernes Ufuldstændighed maattet opgive. Det bemærkes, at Undersøgelsens Afgrænsning af Landejendommene har været en noget anden end den i Forbindelse med Bedriftstællingen i 1933 anvendte; endvidere er rene Skovejendomme medtaget. Totaltallene i Tabel 16 kan saaledes ikke stemme med de i Tabelerne 9 og 10 anførte. Tabel 16 viser særskilt fire store Godser i Egernfjord Kreds, idet den udskiller en særlig Størrelsesgruppe paa 1000 ha og derover.

Antallet af Ejendomme, der tilhører fysiske Personer (baade Enkeltpersoner og flere Personer i Fællesskab), er forholdsvis set ret ens for de enkelte Kredse, idet det kun svinger mellem 95,1 (Ejdersted) og 97,7 pCt. (Flensborg) af det samlede Antal Ejendomme, der omfattes af Undersøgelsen. Ejdersted Kreds staar ligeledes med den laveste Andel af Landbrugsarealet i privat Eje (83,6 pCt.). Af Skov- og Plantagearealerne er i Syd-Tønder Kreds kun 4,2 pCt. i privat Eje mod 82,3 pCt. for Egernfjord Kreds. Medens Skov- og Plantagearealerne i Egernfjord Kreds for Størstedelens Vedkommende hører ind under større private Ejendomme, ejes af Slesvig Kreds' Skove omtrent to Trediedele af det Offentlige og af Syd-Tønder Kreds' Skove over ni Tiendedele af selvejende Institutioner o. l.

De danske Undersøgelser over Besiddelsesmaaden af 1901

Tabel 16. Landbrugs- og Skov ejendomme, fordelt efter Ejerforhold 1937. (Areal angivet i ha).

	Flensborg Landkreds	Slesvig Kreds	Egernfjord Kreds	Ejdersted Kreds	Husum Kreds	Syd-Tønder Kreds	Tilsammen
Ejendomme tilhørende Enkeltpersoner med under 20 ha Grundbe- siddelse ialt	{ Antal Ejendomme . . .	3 405	1 846	1 571	4 396	4 527	20 791
	{ Samlet Areal	23 285	13 232	8 588	28 248	24 409	128 630
	{ Landbrugsareal	22 831	12 930	8 580	28 084	24 335	126 841
	{ Skovareal	354	140	—	108	51	946
Ejendomme tilhørende Enkeltpersoner med fra 20—99 ha Grund- besiddelse ialt	{ Antal Ejendomme . . .	1 401	696	399	1 191	966	6 150
	{ Samlet Areal	50 687	24 515	13 776	40 794	34 070	218 841
	{ Landbrugsareal	49 243	23 940	13 775	40 149	34 011	214 210
	{ Skovareal	1 300	438	—	519	28	3 581
Ejendomme tilhørende Enkeltpersoner med fra 100—999 ha Grund- besiddelse ialt	{ Antal Ejendomme . . .	28	69	16	13	24	171
	{ Samlet Areal	5 970	19 344	1 648	1 422	4 320	35 329
	{ Landbrugsareal	5 062	17 208	1 648	1 310	4 255	31 779
	{ Skovareal	698	1 889	—	25	65	2 845
Ejendomme tilhørende Enkeltpersoner med 1 000 ha Grundbesid- delse ialt eller derover	{ Antal Ejendomme . . .	—	4	—	—	—	4
	{ Samlet Areal	—	6 423	—	—	—	6 423
	{ Landbrugsareal	—	5 152	—	—	—	5 152
	{ Skovareal	—	1 115	—	—	—	1 115
Ejendomme tilhørende Enkeltpersoner ialt	{ Antal Ejendomme . . .	4 834	2 615	1 986	5 600	5 517	27 116
	{ Samlet Areal	79 942	63 514	24 012	70 464	62 799	389 223
	{ Landbrugsareal	77 136	59 230	24 003	69 543	62 601	377 982
	{ Skovareal	2 352	3 582	—	652	144	8 487
Ejendomme i Fælles- eje ialt	{ Antal Ejendomme . . .	134	58	155	270	305	1 132
	{ Samlet Areal	2 156	3 034	2 084	3 070	3 727	16 250
	{ Landbrugsareal	2 041	2 519	2 084	3 012	3 726	15 473
	{ Skovareal	77	318	—	56	—	474
Ejendomme tilhørende Skoler og Skolefor- bund ialt	{ Antal Ejendomme . . .	41	38	16	40	34	226
	{ Samlet Areal	234	187	89	313	137	1 287
	{ Landbrugsareal	227	185	89	305	137	1 268
	{ Skovareal	7	—	—	1	—	10

Ejendomme tilhørende den evangeliske Lands- kirke ialt	Antal Ejendomme . . .	27	21	16	23	27	33	147
	Samlet Areal	1 548	581	527	795	752	1 421	5 624
	Landbrugsareal	1 480	568	514	792	744	1 421	5 519
	Skovareal	46	13	5	—	6	—	70
Ejendomme tilhørende Kommuner, Preussen eller det tyske Rige	Antal Ejendomme . . .	22	102	48	28	30	52	282
	Samlet Areal	2 507	5 005	3 104	3 341	2 592	2 556	19 105
	Landbrugsareal	706	1 629	962	2 958	2 460	2 502	11 217
	Skovareal	1 646	3 038	267	—	132	54	5 137
Alle øvrige Ejen- domme	Antal Ejendomme . . .	26	78	34	44	128	90	400
	Samlet Areal	567	2 153	1 802	1 405	2 138	12 635	20 700
	Landbrugsareal	525	2 028	1 197	1 273	1 973	8 601	15 597
	Skovareal	20	11	567	—	149	3 242	3 989
Samtlige Ejendomme	Antal Ejendomme . . .	5 084	7 032	2 809	2 252	6 095	6 031	29 303
	Samlet Areal	86 954	98 737	72 168	31 726	79 329	83 275	452 189
	Landbrugsareal	82 115	92 110	64 607	31 199	78 037	78 988	427 056
	Skovareal	4 148	4 844	4 739	—	996	3 440	18 167

Ejendomme tilhørende fysiske Personer (Ejendomme tilhørende Enkeltpersoner og Ejendomme i Fælleseje ialt).

Absolutte Tal	Antal Ejendomme . . .	4 968	6 774	2 673	2 141	5 870	5 822	28 248
	Samlet Areal	82 098	90 671	66 548	26 096	73 534	66 526	405 473
	Landbrugsareal	79 177	87 560	61 749	26 087	72 555	66 327	393 455
	Skovareal	2 429	1 780	3 900	—	708	144	8 961
I pCt. af samtlige Ejendomme	Antal Ejendomme . . .	97,7	96,3	95,2	95,1	96,3	96,5	96,4
	Samlet Areal	94,4	91,8	92,2	82,3	92,7	79,9	89,7
	Landbrugsareal	96,4	95,1	95,6	83,6	93,0	84,0	92,1
	Skovareal	58,6	36,7	82,3	—	71,1	4,2	49,3

og 1919 lader sig ikke sammenligne med nærværende Oversigt, idet man i Danmark ikke fik Ejerforholdet, men Besiddelsesforholdet belyst. Af det samlede Landbrugsareal i Danmark var i 1919 godt 94 pCt. i Selveje, 1,2 pCt. i Fæste og 4,5 pCt. i Forpagtning eller Leje.

Der er i foranstaaende Redegørelse gjort et Forsøg paa en statistisk Belysning af nogle væsentlige Træk af det sydslesvigske Landbrug. Da Forfatteren ikke har haft Materiale til Raadighed for Krigsaarene, har Beskrivelsen maattet begrænses til Trediverne. Men hermed er jo saa skabt et Grundlag til Sammenligning med senere Tider, hvor Ejendomsfordelingen (jfr. Forslaget vedrørende Landboreformer, som det senest er forelagt i Kiel) muligvis vil være en ganske anden.

Som Forholdene laa før Krigen, stod man i Sydslesvig over for et som Helhed veldrevet Landbrug. Det var mere ekstensivt drevet end det nordslesvigske, men næppe mere end hvad der svarede til de betydelige Marskarealer og de ret forskellige Afsætningsforhold Syd og Nord for Landegrænsen. Bestræbelserne i Retning af et selvforsynende Landbrug i Sydslesvig var mærkbare. Meget særpræget var Ejdersted Kreds, „Græssernes“ Land, og Landbruget i Egernfjord Kreds med de forholdsvis store Ejendomme afveg en Del fra de øvrige sydøstslesvigske Omraader, Kredsene Slesvig og Flensborg.

De foretagne Sammenligninger med Nordslesvig kan muligvis, da det i en hel Del Tilfælde for Sammenligningens Skyld har været nødvendigt at foretage Interpolationer, være behæftet med en mindre Usikkerhed. Og hertil kommer, at Forfatteren ikke med den Tid, der stod til Raadighed, har kunnet underkaste Omraaderne Syd og Nord for Grænsen en Granskning med Hensyn til Forskellighederne i Jordboniteten. Dette vilde nemlig kræve en Gennemgang af den gamle preussiske Matrikels Ansættelser af „Reinertrag“, jfr. for Nordslesvigs Vedkommende Statistiske Efterretninger 1921, S. 25.
